

Farklı coğrafyalardan insanların zorunlu ya da gönüllü gerçekleştirdiği göç hareketliliği, toplumsal yapıyı dilsel, dinsel, sosyal, ekonomik, kültürel, mekânsal gibi pek çok yönden etkilemektedir. Birbirine benzer özelliklere sahip bireylerin yaşadığı topluluklarda dahi bir çatı altında çatışmasız yaşanması mümkün değilken; artan göçle toplumda hissedilir hale gelen değişim bir arada yaşayabilme meselesini gündeme getirmektedir. Göçmenlerin geldikleri toplumun yeni birer üyesi olabilmeleri, topluma aidiyet kurabilmeleri ve toplum tarafından benimsenmeleriyle mümkündür. Bununla birlikte bu süreçlerin sancısız bir şekilde sağlanmadığı bir gerçektir.

Toplumda sosyal barışın sağlanması önünde birtakım engeller vardır. İşsizlik, yoksulluk, uyumsuzluk, ait hissedememe, içe kapanma, marjinalleşme, gettolaşma, dışlanma, ayrımcılık, ırkçılık gibi daha nice sorun bir arada barış içerisinde yaşamayı tehdit etmektedir. Bu sorun ve çatışmaların çözümlenerek sosyal risklerin bertaraf edilmesi toplum refahı için olmazsa olmazdır. Çocuk, kadın, yaşlı, savaş mağduru, öğrenci gibi çeşitli göçmen gruplarının ve onları yakından ilgilendiren yoksulluk, istihdam, mekânsal yoğunlaşma, ırkçılık gibi sorun alanlarının ele alındığı bu kitap, göçmen refahı alanına katkı sağlayacaktır.

GÖÇMEN REFAHI Disiplinlerarası Bakış

GÖÇMEN REFAHI

Disiplinlerarası Bakış

Editör: Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz

Editör: Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz

GÖÇMEN REFAHI

Disiplinlerarası Bakış

Editör

Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz

EĞİTİM
yayınevi

GÖÇMEN REFAHI DİSİPLİNLERARASI BAKIŞ

Editör: Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-8223-34-7

1. Baskı, Eylül 2022

Baskı Cilt

Olgun-Çelik Matbaa Ambalaj Yayın Reklam İnş. San. Tic. Ltd. Şti.

Büsan Organize San. 10670 Sk. No:26/D, Karatay/Konya

Matbaa Sertifika No: 51986

Kütüphane Kimlik Kartı

GÖÇMEN REFAHI DİSİPLİNLERARASI BAKIŞ

Editör: Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz

246 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-8223-34-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.

No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B,

Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
GÖÇMEN ÇOCUKLAR VE KARŞILAŞTIKLARI RİSKLER.....	9
Doç. Dr. Hatice YALÇIN	
ZORUNLU GÖÇTEN EĞİTİM YOKSUNLUĞUNA	31
Arş. Gör. Zeliha ULUTAŞ, Arş. Gör. Sümeyye AYDOĞDU KUZUCU	
SAVAŞIN YIKAMADIKLARI: ENGELLİ GÖÇMENLER VE SOSYAL HİZMET	57
Prof. Dr. Yusuf GENÇ, Arş. Gör. Cengizhan AYNACI	
GÖÇMEN KADINLARLA ÇALIŞMADA ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMET BAKIŞ AÇISI	77
Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ, Arş. Gör. Ayşe Nur BOZ	
GÖÇ SONRASI KATMANLI DEZAVANTAJLILIK: YAŞLI GÖÇMENLER.....	105
Arş. Gör. Büşra GÜRBÜZ, Öğr. Gör. Esmâ ALTINDIŞ	
TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER VE YAŞADIKLARI SORUNLAR	123
Dr. Öğr. Üyesi Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ	
GÖÇMENLERE YÖNELİK İRKÇİLİK: ALMANYA NSU CİNAYETLERİ ÖRNEĞİ	147
Dr. Esra SAĞLAM	
GÖÇ VE MEKÂN: GÖÇMENLERİN MEKÂNSAL AİDİYET PORTRELERİ.....	171
Dr. Öğr. Üyesi Döne AYHAN	
ULUSLARARASI GÖÇ VE YOKSULLUK.....	189
Dr. Öğr. Üyesi Engin GÜNEŞ	
ULUSLARARASI GÖÇ VE EKONOMİK ETKİLERİ.....	207
Altunay NURAY, Doç. Dr. Bilge AFŞAR	
GÖÇMEN İSTİHDAMI VE GÖÇMENLERİN ENTEGRASYONUNA YÖNELİK İŞGÜCÜ PİYASASI POLİTİKALARI	223
Dr. Öğr. Üyesi Didem KOCA	
YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ.....	242

ÖNSÖZ

Türkiye, yakın tarihe kadar göç veren ve son zamanlarda göçmenlerin hedef ülkesi olan bir ülkedir. 1960'lı yıllarda Almanya'ya gerçekleştirilen önemli büyüklükteki işgücü göçü karşısında Almanya uzun yıllar barındırdığı bu nüfusu toplumuna entegre etmenin yollarını aramıştır. Türkiye kökenli işçilerin yaşadıkları dışlanma, aşağılanma, ötekileştirilme gibi pek çoğu iç acıtan sorunlar bugün hala belleklerde. Kabul edilme, aidiyet kurma, bütünleşebilme sancılı süreçler yaşanmadan sağlanamamaktadır. Bu sancılı süreçlerin ardından bugün Almanya'daki Türkler eğitim, sanat, kültür, bilim, ekonomi, teknoloji, spor, hukuk, siyaset gibi birçok alanda ülkenin sosyal sermayesini zenginleştirmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki; Almanya yaklaşık üç milyona yakın Türkiye kökenli nüfusu 60 yılı aşkın süre boyunca almışken; Türkiye son 11 yılda dört milyona yakın Suriyeli nüfusu kabul etmiştir.

Türkiye'de 2011 yılında Suriyelilerin sınır illere gelmesine kadar geçen sürede göç bugünkü kadar konuşulan bir mesele olmamıştır. Günümüzde 3,6 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye kitlesel göçün getirdiği sosyal, ekonomik, kültürel, sağlık gibi çok boyutlu sorunlarla mücadele etmek zorunda bırakılmıştır. Avrupa Birliği tarafından bin bir kritere dayandırılarak verilen parasal yardımlar göçmen refahı alanında dişe dokunur kalıcı çözümler üretememiştir. Bugün hala göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ve kitlesel göç almanın getirdiği yükler toplumsal refahın sağlanması önünde birer engel olarak görülmektedir. Ülkelerindeki savaş sona erse dahi çoğunun geldikleri ülkede kalmak istediği göçmenlerin artık yeni yerliler olarak topluma uyum sağlamaları, toplum tarafından benimsenmeleri ve onların bu ülkenin yatırım yapılması gereken sosyal sermayesi olarak görülmeleri gerekmektedir. Bu konuda göçmenlerin uyumunu ve toplum refahını sağlamaya dönük sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamalarına yol gösterecek her bir katkı önemli ve değerli görülmelidir.

“Göçmen Refahı-Disiplinlerarası Bakış” adlı bu kitap yeni yerlilerimiz olacak göçmenlerin sorunlarının çözülebilmesi ve toplumsal refahın sağlanabilmesi niyetiyle ele alınmıştır. Kitabın hazırlanmasına katkı sağlayan akademisyenler ve saha çalışanları, daha önce yapılan araştırmaların birikimlerinden ve kendi saha deneyimlerinden yararlanarak farklı perspektifler, değerlendirmeler ve çözüm önerileri getirmişlerdir.

Editörlüğünü üstlendiğim **“Göçmen Refahı-Disiplinlerarası Bakış”** adlı bu kitabın planlanmasında, göçün temel araştırma alanım olması asıl motivasyonu oluşturmuştur. 2018'den bugüne Göç ve Sosyal Hizmet, Çokkültürcü Sosyal Hizmet derslerini veriyorum olmam, Konya'daki Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunları, göçmen çocukların okullaşamama sorunları, çokkültürlü eğitim, okul

sosyal hizmeti ihtiyacı odağında katıldığım saha araştırmaları, gerçekleştirdiğimiz çalıştaylar ve bu odaktaki diğer çalışmalarım göçmen refahına farklı disiplinlerden bakabilme merakını uyandırmıştır.

Kitaba “**Türkiye’de Uluslararası ğrenciler ve Yaşadıkları Sorunlar**” adlı bölümle katkı sağlamaya çalıştım. Derslerimi sessiz sedasız arka sıralarda ekimsen bakışlarla takip eden uluslararası öğrencilerim, benim bu konuyu uzun zaman önce ele almam gerektiğini düşündürüyordu. Bölümde Türkiye’deki uluslararası öğrencilerin profili, yaşadıkları dil, ekonomik, psikososyal sorunlar ile rehber/danışan ihtiyaçları sosyal hizmet perspektifinden ele sunulmuştur. Geçtiğimiz göz döneminde G ve Sosyal Hizmet dersimi alan Doğu Afrikalı bir öğrencimin annesini kaybetmesi, öğrencimin cenazeye gidebilmek için gerek ekonomik gerekse psikolojik gücünün olmayışı beni derinden etkiledi. Bu vesileyle öğrencimin annesini rahmetle anıyor ve tüm uluslararası öğrencilerime sağlık, başarı ve mutluluk diliyorum. Eminim uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunlara dair bu bölümde ele aldıklarımın daha fazlası için derinlikli nitel araştırmaların planlanması gerekmektedir.

Toplamda 11 bölümden oluşan kitabın ilk bölümünde “**Göçmen ocuklar ve Karşılaştıkları Riskler**” başlığıyla Doç. Dr. Hatice Yalçın hocamın bölümü yer almaktadır. Bölümde dünya ve Türkiye’deki göçmen çocukların profilinin yanı sıra göçmen çocukların karşılaştığı sağlık, beslenme, kaaklık, dışlanma, eğitim, ihmal, istismar, yoksulluk ve pandemi riskleri ve göçmen çocuklara yönelik uygulamalar ele alınmıştır.

“**Zorunlu Gten Eğitim Yoksunluğuna**” başlıklı ikinci bölümde Arş. Gör. Sümeyye Aydoğdu Kuzucu ve Arş. Gör. Zeliha Ulutaş göçmenlerin eğitimindeki mevcut durumu, Suriyeli göçmenlerin eğitim hakları ve yaşadıkları sorunları, göçmen eğitiminin gerekliliğini ve eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar ile bu sorunlara zm arayışlarını değerlendirmektedirler.

“**Savaşın Yıkamadıkları: Engelli Göçmenler ve Sosyal Hizmet**” başlıklı üçüncü bölümde Prof. Dr. Yusuf Genç ve Arş. Gör. Cengizhan Aynacı, savaş mağduru engelli bireylerin hayata tutunabilmelerini sağlayabilmek üzere koruyu-önleyici önlemlerin, psikososyal desteklerin, sağlanacak iyileştirmelerin ve uygulanacak terapi, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin sosyal hizmet odağında planlanmasının önemine vurgu yapmışlardır.

“**Gn zneleri Kadınlarla çalışmada okkltrc Sosyal Hizmet Bakış Açısı**” adlı dördüncü bölümde, Doç. Dr. Demet Akarçay Ulutaş ve Arş. Gör. Ayşe Nur Boz göçmen kadınlarla yürütülecek sosyal hizmet uygulamaları için kültürel yetkinliğin bileşenlerinden, kadın hakları savunuculuğundan ve toplumsal cinsiyet yaklaşımlarından hareketle sosyal hizmet uygulamalarında hangi noktalara, nasıl dikkat edilmeli sorularına cevap verecek şekilde mesleki rehber niteliği taşıyan bir ereve oluşturmuşlardır.

“**Göç Sonrası Katmanlı Dezavantajlılık: Yaşlı Göçmenler**” başlıklı beşinci bölümde Arş. Gör. Büşra Gürbüz ve Öğr. Gör. Esma Altındış, katmanlaşmış dezavantajlılığı derinden yaşayan yaşlı göçmenlerin sağlık, ayrımcılık, dışlanma, sosyal destek, şiddet, hizmetlere erişim gibi karşılaştıkları sorunları ele alarak göçmen yaşlı refahına yönelik öneriler getirmişlerdir.

Dr. Esra Sağlam, hikayeci anlatım tekniğini benimsediği “**Göçmenlere Yönelik Irkçılık: Almanya NSU Cinayetleri Örneği**” başlıklı bölümünde, Almanya’daki Türk göçmenlere yönelik ırkçılığın bir dışavurumu olarak Nasyonal Sosyalist Yeraltı Örgütü (NSU) tarafından işlenen cinayetleri konu edinmiştir. Almanya’da Türk göçmenlere yönelik organize ırkçılığın boyutlarını ve yayılım alanlarının anlatıldığı bölümde yeni ırkçı söylemine sahip aşırı sağın ve ötekileştirici retoriğin Batı siyasetinde söylem üstünlüğünü ele geçirişi çarpıcı bir anlatımla eleştirilmektedir.

“**Göç ve Mekân: Göçmenlerin Mekânsal Aidiyet Portreleri**” başlıklı bölümde Dr. Öğr. Üyesi Döne Ayhan, göçmenlerin mekânla aidiyet ilişkisini anlayabilmek adına göçmen mekânlarının izdüşümü, bir aidiyetsizlik göstergesi olarak dışla(n)ma, dâhil olma süreçleri ve mekânsal bütünleşme gibi konuları ele almaktadır.

“**Uluslararası Göç ve Yoksulluk**” başlıklı bölümde Dr. Öğr. Üyesi Engin Güneş, yoksulluk ve uluslararası göç arasındaki girift ilişkiyi konu edinmiştir. Bölümde uluslararası örgütlerin küresel çaplı raporlarından hareketle görece yoksulların göç etme eğilimleri, kutuplaşan gelir dağılımı adaletsizliği gibi konular değerlendirilmiştir.

“**Uluslararası Göç ve Ekonomik Etkileri**” başlıklı bölümde Altunay Nuray ve Doç. Dr. Bilge Afşar, işgücü piyasası, enflasyon, kamu harcamaları ve ekonomik kalkınma boyutlarıyla göçün ülke ekonomisi üzerindeki etkisini ele almışlardır.

“**Göçmen İstihdamı ve Göçmenlerin Entegrasyonuna Yönelik İşgücü Piyasası Politikaları**” başlıklı son bölümde Dr. Öğr. Üyesi Didem Koca, göçmen istihdamının boyutları, göçmenlerin hedef ülkenin işgücü piyasasına ve ekonomisine sağladığı avantajlar-dezavantajlar ve göçmenlerin işgücü piyasasına entegre edilebilmeleri açısından uygulanan aktif işgücü piyasası politikalarını ele almıştır.

Elinizde bulunan bu kitap, başta sosyal hizmet olmak üzere çocuk gelişimi, sosyoloji, iktisat, siyaset bilimi, sosyal politika gibi farklı disiplinlerden akademisyen ve saha çalışanları tarafından kaleme alınmıştır. Kitabın göçmen refahıyla ilgilenen akademi ve saha çalışanlarına yol gösterici olmasını diler; kitaba katkı veren yazarlara ve yayınlanması sürecinde emeği geçen herkese içten teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ